

Myt - Lite tal eller grundläggande behov är tillräckligt

Hur kommunicerar personer som använder AKK?

Personer som använder AKK använder oftast en kombination av metoder för att förmedla ett budskap som varierar beroende på situationen och/eller kommunikationspartnern. Deras AKK-system kan innefatta en kommunikationsenhet, kommunikationskort/bok, icke-verbal kommunikation, såsom:

- Kroppsspråk (spänd för att indikera frustration, sänkta axlar för att indikera besvikelse)
- Pekning (visa på specifika objekt, personer eller platser i miljön samt riktningar)
- Gester (klappa på magen för att visa hunger, peka på huvudet för att indikera huvudvärk)
- Ansiktsuttryck (rynka pannan för att indikera sorg, leende för att visa nöje) Och för vissa, ljudande eller till och med naturligt tal.

Men om han har en viss talförmåga, varför använda AKK?

Många AKK-användare kan ha något tal, men det är viktigt att ställa följande frågor:

- Är deras tal tillräckligt funktionellt för att delta i vardagliga aktiviteter?
- Kan deras tal göra det möjligt för dem att lära sig och utveckla sina språkliga förmågor samt läs- och skrivkunnet?

Låt oss betrakta detta från två perspektiv - ett barn med autism som utvecklar språk och en vuxen med afasi som i huvudsak lär sig språket på nytt.

Evan är en pojke med autism. Han går i tredje klass och sitter i ett vanligt klassrum större delen av dagen. Han använder sitt begränsade tal, några gester och pekar för att göra sina grundläggande behov kända. När dessa metoder inte lyckas, tar han tag i någons arm och visar dem vad han vill. Han skjuter också in upprepade meningar från sitt favoritprogram på TV, eller kan upprepa ett ord, en fras eller en mening som en annan person säger.

Kan Evans tal göra det möjligt för honom att lära sig och utveckla sina språkliga förmågor samt läs- och skrivkunnet? Är hans tal tillräckligt funktionellt för att delta i vardagliga aktiviteter?

För närvarande har han svårt att uttrycka vad han vill med sitt tal. Han har svårt i sociala interaktioner och kan inte dela roliga berättelser eller information om sig själv. Han kan svara på ja/nej-frågor men har svårigheter i situationer där han måste göra ett val eller när han får en fråga och han har ofta begränsningar att delta i skolaktiviteter. När han blir äldre förväntar vi oss att han blir mer oberoende och kan ta hand om sina grundläggande behov, men vi vet inte när eller om hans tal, gester och pekande kommer att fylla hans sociala behov.

Men om hon har en viss talförmåga, varför använda AKK?

Tania är en kvinna med afasi, en språklig nedsättning som uppstår efter en neurologisk skada. Hon kan brygga kaffe, fixa mat, använda toaletten och hämta en filt om hon fryser. Hon kan klä sig och fysiskt ta hand om både sina egna och familjens dagliga behov.

På grund av sin afasi har hon dock svårt att hitta de ord som hon vill säga. Hennes budskap är främst "telegrafiska" till naturen. Till exempel kan hon säga "Affären ... idag" och sedan peka på kylskåpet. Hon kan också försöka rita eller skriva några bokstäver för att hjälpa till att förmedla sitt budskap.

Är Tanias tal funktionellt nog för att hon ska kunna delta i vardagliga aktiviteter?

Tania har två tonårsdöttrar med sin man sedan 25 år tillbaka. Med sin nuvarande talförmåga har hon svårt att berätta för folk vad hon vill, uttrycka sina känslor, dela berättelser om sitt liv, ställa frågor, framföra sin åsikt och delta i typiska vuxna aktiviteter (t.ex. bankärenden, beställning på restaurang, shopping) .

Med hjälp av enbart tal kommer både Tania och Evan att behöva kämpa för att kommunicera på sätt som vi gör som t.ex. att dela med sig av historier, erbjuda åsikter, interagera socialt med kamrater och/eller utveckla språk och färdigheter på högre nivå. AKK kan gynna både Tania och Evan att kommunicera bortom grundläggande behov!

Syftet med kommunikation - Bortom grundläggande behov

Att uppfylla våra grundläggande behov är per definition avgörande för vårt fortsatta fysiska välbefinnande, oavsett om de tillgodoses självständigt (t.ex. göra en smörgås, gå på toaletten) eller genom att kommunicera behov som ska uppfyllas av andra (t.ex. mellanmål, be om hjälp att använda toaletten). När grundläggande behov blir ouppfyllda, kan det resultera i sjukdom, skada, smärta, missbruk, försummelse, medicinsk intervention, sjukhusvistelse och eventuellt dödsfall. Vi vill inte på något sätt förminska betydelsen av att se till att enskilda personer kan uppfylla dessa behov på egen hand eller genom att uttrycka dem för andra.

Att uttrycka grundläggande behov är emellertid inte den enda anledningen till att vi kommunicerar. Tänk på det senaste samtalet du hade i telefon med en vän eller när du åt middag med din familj. Har du bara förmedlat grundläggande behov eller berättade du om något som hänt i skolan eller på arbetsdagen? Eller kanske du pratade om en sommarresa, den senaste storfilmen, eller hur frustrerad du blir av morgontrafiken. Light (1996) föreslår fyra kommunikationssyften:

- **Önskemål och behov** – Inkluderar grundläggande behov som vi definierat dem ovan likväl som enskilda önskemål (t.ex. TV, musik, kram, få mer av en aktivitet, be om en paus)
- **Informationsöverföring** – Dela information (t.ex. hur man byter däck, vägbeskrivning till sitt hem, svara på frågor i skolan, ge instruktioner till en medarbetare eller vårdgivare)
- **Sociala umgängesregler** – Socialt accepterade hälsningar, avslutningar och artiga ord och fraser (t.ex. tack, kan du ..., det var så lite)
- **Social närhet** – Budskap som underlättar initiering, underhåll och fördjupning av sociala relationer (t.ex. berättelser, att ställa frågor, komplimanger, feedback)

Så mycket mer än grundläggande behov! Om du är förälder, elev, medarbetare eller arbetsgivare kan du säga att "informationsöverföring" utgör mycket av din kommunikation - styra andra eller dela information. Kommunikation med familjemedlemmar och vänner sker ofta med syftet att närma sig socialt - fördjupa våra relationer. När vi är på en allmän plats spelar sociala umgängesregler en viktig roll i våra interaktioner. Att uttrycka önskemål och behov är verkligen en del av det vi delar med varandra, men det är inte ALLT vi kommunicerar och det är inte allt som de med komplexa kommunikationsbehov önskar att kommunicera.

Hur kan AKK hjälpa mig?

Som nämnts i början är AKK bara en del av en persons övergripande kommunikationssystem som kan innefatta en kommunikationsenhet, gester, pekningar, teckning och till och med naturligt tal.

AKK erbjuder ett sätt att:

- Kommuniera mer begripligt.
- Uttrycka det krävande budskap som man vill producera.
- Interagera med personer man inte känner så väl.
- Kommuniera kring saker som är utöver det vanliga under en viss rutin.
- Kommuniera med större oberoende.
- Att ses av andra som en mer kompetent kommunikatör.
- Delta i längre och djupare interaktioner.
- Utöka språk- och kommunikationsförmåga.

Det finns inga bevis som visar att användandet av AKK kommer att hindra någon från att använda eller förbättra sitt naturliga tal. Således kan AKK bidra till att ge samma kommunikationsmöjligheter för individer för vilka naturligt tal i sig kan vara begränsat eller begränsande. Det låter personer etablera kontakter med andra. Det ger dem möjlighet att styra sin miljö, utveckla/återerövra språkliga förmågor samt läs- och skrivkunighet, förbättra respekten för kommunikationspartners och öka de kommunikativa möjligheterna som i dessa scenarier:

- Jenny kunde använda sina förprogrammerade meddelanden om sin helg för att berätta för klassen om de spännande händelserna under hennes campingresa med familjen. Hon visade dem också bilder på sin enhet.
- Birgitta hade gäster som ringde för att säga att de skulle komma förbi på vägen genom staden. Hon använde sin enhet, skrift och naturligt tal för att berätta det för sin man.
- André visste svaret på en fråga under sin NO-lektion, han räckte upp handen och svarade med sin kommunikationsenhet.
- Reidars syster bodde i en annan stad. Med hjälp av sin enhet kunde han ringa henne för att fortsätta sina veckosamtal.
- Under fritiden kunde Evan bygga ett fort med sina klasskamrater med hjälp av sin enhet.
- Tania kunde delta i samtal med sin dotters lärare i skolan.

AKK kan uppmuntra deltagande och oberoende i alla miljöer och med olika kommunikationspartners.

Referenser

Light, J. (1996). Communication is the essence of human life. *Augmentative and Alternative Communication*, 13, 61-70.